20958 ـ نماز کسی که تحت فشار گرسنگی یا باد شکم است

سوال

آیا حبس کردن باد شکم در هنگام نماز یا پیش از آن برای حفظ وضو جایز است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

مسلم (۵۶۰) از عایشه روایت کرده که می‌گوید شنیدم رسول الله ﷺ می‌فرمودند: «در حضور غذا و هنگامی که دو پلیدی (ادرار و مدفوع) به فرد فشار می‌آورند، نمازی نیست».

از شیخ محمد صالح عثیمین رحمه الله پرسیده شد: اگر شام آماده باشد و انسان به آن میل داشته باشد، آیا می‌تواند پیش از نماز شروع به خوردن کند، حتی اگر وقت نماز بگذرد؟

ایشان پاسخ دادند:

این موضوع مورد اختلاف است؛ برخی از علما می‌گویند اگر قلب فرد به غذا یا نوشیدنیِ آماده شده مشغول باشد، نماز را به تأخیر بیندازد، حتی اگر وقت خارج شود. اما بیشتر اهل علم بر این هستند که آماده بودن شام، عذری برای تأخیر نماز از وقت قانونی آن نیست. در واقع حاضر بودن غذا تنها برای ترک جماعت عذر محسوب می‌شود؛ یعنی اگر شام حاضر بود و فرد به آن میل داشت، می‌تواند ابتدا غذا بخورد و سپس به مسجد برود؛ اگر به جماعت رسید که بهتر، وگرنه گناهی بر او نیست.

البته نباید این کار را به عادت تبدیل کرد، به طوری که همیشه شام را در وقت نماز حاضر کنند؛ زیرا این به معنای اصرار بر ترک جماعت است. اما اگر این اتفاق به صورت تصادفی رخ داد، فرد برای ترک جماعت عذر دارد و باید تا جایی که سیر می‌شود غذا بخورد؛ زیرا اگر تنها یک یا دو لقمه بخورد، ممکن است تمایل و مشغولیت ذهنیِ او به غذا بیشتر شود.

این موضوع با فرد ناچاری که به غذای حرامی همچون مردار دست یافته تفاوت دارد. در آنجا نمی‌گوییم تا حد سیری بخورد، بلکه باید تنها به قدر ضرورت و برای جلوگیری از خطر مرگ یا زیان مصرف کند؛ یعنی اگر دو لقمه کافی است، نباید سومی را بخورد.

آیا مواردی که ذهن انسان را آشفته می‌کند، مانند فشار ادرار، مدفوع و باد شکم نیز به حکمِ حضورِ شام ملحق می‌شوند؟

پاسخ: بله؛ بلکه در صحیح مسلم آمده که پیامبر ﷺ فرمودند: «در حضور غذا و در حالی که دو پلیدی (ادرار و مدفوع) به فرد فشار می‌آورند، نمازی نیست». باد شکم نیز در همین حکم جای می‌گیرد.

قاعده کلی این است: هر چیزی که انسان را از حضور قلب در نماز باز دارد ـ خواه تمایل به امر مطلوبی باشد یا پریشانی از امری ناخوشایند ـ فرد باید پیش از ورود به نماز آن را برطرف کند. از این مطلب نتیجه می‌گیریم که مغز و روح نماز، حضور قلب است؛ از همین رو پیامبر ﷺ فرمان دادند که هر مانعی در این راه، پیش از شروع نماز زدوده شود.

فتاوى الشيخ ابن عثيمين (۱۳ / سؤال ۵۸۸).

همچنین از ایشان پرسیده شد:

اگر فردی دچار فشار ادرار باشد و بیم آن داشته باشد که در صورت رفع حاجت، نماز جماعت را از دست بدهد، آیا با همان حال نماز بخواند یا ابتدا رفع حاجت کند؟

پاسخ دادند: حاجت خود را برطرف کرده و وضو بگیرد، حتی اگر نماز جماعت را از دست بدهد؛ زیرا این یک عذر شرعی است و پیامبر ﷺ فرموده‌اند: «در حضور غذا و در حالی که دو پلیدی به فرد فشار می‌آورند، نمازی نیست».

فتاوى الشيخ ابن عثيمين (۱۳ / سؤال ۵۸۹).

و الله اعلم.